

Mieczysław SPRENGEL

<https://orcid.org/0000-0003-0341-8923>

Zadania i ewolucja NATO w latach 2007–2020

Streszczenie

Artykuł przedstawia problematykę dotyczącą zadań i ewolucji NATO w latach 2007–2020. Przemierzając poszczególne lata, starano się uwypuklić najważniejsze wydarzenia dotyczące NATO w kontekście wydarzeń mających miejsce w świecie współczesnym. Artykuł rozpoczyna się od zdefiniowania i określenia NATO i jego pozycji. Następnie przechodzi się do wydarzeń mających miejsce pod koniec XX wieku, by wreszcie przejść do meritum artykułu, czyli wydarzeń mających miejsce w latach 2007–2020. To w 2007 r. miało miejsce silne wystąpienie Putina w Monachium. Relacje pomiędzy NATO a Rosją zmieniały się, w wielu kwestiach przywódcy na Kremlu kluczyli i nie pokazywali prawdy i prawdziwych intencji. W sposób wyraźny pokazywały to wydarzenia i decyzje Moskwy postępujące po danych incydentach i działaniach słownych lub militarnych. Kluczowe dla Rosji były działania prowadzone w byłych republikach radzieckich, no i oczywiście na Ukrainie. Warto również zwrócić uwagę na działania prezydentów Stanów Zjednoczonych, ich stanowisko nie zawsze było zbieżne, zwłaszcza inną optykę przyjął prezydent Donald Trump. Artykuł przygotowuje czytelnika do analizy i wyciągania wniosków, które dotyczą obecnej kadencji prezydenta Trumpa.

Słowa kluczowe: NATO, ewolucja, zadania, strategia, Stany Zjednoczone, Rosja.

Zdefiniowanie i koncepcje strategiczne NATO

Sojusz NATO jest podmiotem niepaństwowym i klasyczną organizacją międzynarodową. Posiada przy tym osobowość prawnomiędzynarodową, a decyzje Sojuszu są decyzjami podejmowanymi przez organizację i w imieniu organizacji, a nie przez państwa członkowskie i w ich imieniu. Polityka i ewolucja działań NATO jest *sensu stricto* efektem raczej układem interesów państw członkowskich. Sojusz głównie koncentruje się na bezpieczeństwie i obronności, a państwa członkowskie tworzą także własne koncepcje strategiczne, odnoszące się do bezpieczeństwa, zwykle określane jako strategie bezpieczeństwa narodowego. Rozważając koncepcje, nie sposób nie podkreślić, że Sojusz Północnoatlantycki ma najważniejszy dokument, jakim jest traktat założycielski – traktat

północnoatlantycki. Jest to dokument ogólny i jednocześnie niezbyt obszerny, ale bardzo ważny. Pakt Północnoatlantycki jest jedną z wielu ważnych instytucji porządku międzynarodowego, które powstały w okresie zimnej wojny. Wyzwaniem dla NATO jest zapewnienie bezpieczeństwa w sytuacjach zmieniających się realiów na świecie. Sojusz NATO stoi przed kilkoma ważnymi zadaniami, jednym z nich jest – od początku XXI wieku – dążenie do wzmacniania zobowiązań wynikających ze wspólnej obrony kosztem operacji reagowania kryzysowego. Marek Pietraś uważa, że

Sojusz Północnoatlantycki funkcjonuje obecnie w najbardziej złożonym środowisku (nie)bezpieczeństwa, w jakim nie funkcjonował w okresie siedemdziesięciu lat istnienia. Jest to środowisko znacząco zmienione w porównaniu z okresem zimnej wojny i ciągle ewoluujące w warunkach kaskadowo narastającego przyspieszenia historycznego¹.

Nowe zadania przed NATO

W latach 90. XX wieku sądzono, że nastąpił koniec historii, a w początkach XXI wieku, zwłaszcza po atakach terrorystycznych z 11 września 2001 r. w Stanach Zjednoczonych, istniał pogląd, że nastąpił koniec historii w sensie walki pomiędzy ZSRR a Zachodem. Tego typu stwierdzenia okazały się jednak błędne w niedalekiej przyszłości. Potwierdzenie powyższego zdania można odszukać w zachowaniu Kremla, kiedy to na skutek obecności wojsk NATO w Afganistanie od lata 2006 r., Władimir Putin zaczął być bardziej stanowczy i skłonny do ataku na opozycję w Rosji, a także za granicą. Zamachy na przeciwników politycznych, jak i odbudowa pozycji armii rosyjskiej wpisują się w kierunek obranych zmian przez Moskwę. Tym częściej również dochodziło do podejmowania ryzykownych działań poza granicami Rosji.

Dla NATO konferencja w Monachium w lutym 2007 r. była okazją do omówienia kolejnej „koncepcji strategicznej” Sojuszu. Sekretarz generalny NATO Hoop Scheffer, podkreślił, że po sukcesie w Afganistanie nastąpi dalsze rozszerzanie NATO o Gruzję i Ukrainę. Mając na względzie dotychczasową pięcioletnią współpracę Rady NATO z Rosją, spodziewano się dobrego wzajemnego podsumowania. Jednak słuchacze Putina zawiedli się mocno podczas wygłoszonego przez niego przemówienia. Putin ostro skrytykował ekspansję NATO i obronę przeciwrakietową, oskarżając państwa zachodnie o lekceważenie Rosji. Po islamskich atakach na USA z 11 września 2001 r. ustanowienie takiego systemu obrony przeciwrakietowej stało się dla prezydenta Busha jeszcze ważniejsze, pisze o tym Angela Merkel². Znaczący uczestnicy sojuszu, w tym kanclerz Niemiec

¹ M. Pietraś, *Środowisko (nie)bezpieczeństwa Sojuszu Północnoatlantyckiego*, [w:] W. Paruch, M. Pietraś, B. Surmacz, *Sojusz Północnoatlantycki w środowisku niepewności i zmiany*, Warszawa 2020, s. 27.

² A. Merkel, *Wolność*, Kraków 2024, s. 354.

Angela Merkel i sekretarz obrony USA Robert Gates i inni uczestnicy konferencji, siedzieli z kamiennymi twarzami. Senator ze Stanów Zjednoczonych Lindsey Graham opisał to przemówienie jako niepotrzebne, podczas gdy senator Joseph Lieberman nazwał je „konfrontacyjnym” z retoryką, która przenosi nas z powrotem do zimnej wojny. Sekretarz Generalny NATO Scheffer nie krył również swojego rozczarowania przemówieniem Putina. Natomiast sekretarz obrony USA Gates próbował zbagatelizować nastrój i dodać otuchy, mówiąc, że już jedna wojna nam wystarczyła³.

O zdecydowanych poglądach Putina przekonała się kanclerz Merkel podczas pobytu na Syberii w 2006 roku, kiedy Putin wyjaśnił jej, że może być ponownie prezydentem Rosji po przerwie. Drugim uświadomieniem sobie, do czego zmierza Putin, było zdanie, które często powtarzał, wypowiedział je też w czarnomorskim mieście Soczi 21 stycznia 2007 r. Oświadczył Angeli Merkel, że uważa upadek Związku Radzieckiego za największą katastrofę geopolityczną XX wieku. Podczas gdy Merkel powiedział, że za największą katastrofę uważa narodowy socjalizm w Niemczech⁴.

Po ostrym wystąpieniu Putina w Monachium w 2007 roku nastąpiły kolejne wypowiedzi władz Rosji. Kiedy ministrowie spraw zagranicznych NATO spotkali się 26 kwietnia w Oslo, Putin ogłosił, że Rosja zawiesi przestrzeganie traktatu o siłach konwencjonalnych w Europie (Conventional Forces in Europe Treaty). W tym samym czasie w Tallinie wybuchł protest i bunt dotyczący usunięcia pomnika wojennego z czasów sowieckich. Zebrał się tłum rosyjskojęzycznych młodych ludzi rzucających cegłami i bombami benzynowymi. W wyniku zamieszek aresztowano co najmniej 300 osób, a dziesiątki zostały ranne, jeden cywil zginął. Uczestniczący w spotkaniu w Oslo minister spraw zagranicznych Rosji Siergiej Ławrow oświadczył, że jest to obrzydliwy akt i ostrzegł przed konsekwencjami w stosunku do Estonii. Sytuacja była napięta na tyle, że urzędujący ambasador Estonii w Moskwie musiał się schronić. Sytuację uspokoiła kanclerz Merkel, która rozmawiała telefonicznie z Putinem i z premierem Estonii Andrussem Ansipem. Natomiast De Hoop Scheffer i polityk Javier Solana rozmawiali z prezydentem Estonii Toomasem Hendrikiem Ilvesem w celu deeskalacji konfliktu. Gdy europejscy przywódcy próbowali uspokoić sytuację, równocześnie zgłaszano narastające problemy z Internetem w Estonii i powiązane z tym zakłócenia w publikacjach gazet w Sieci oraz funkcjonowania stron rządowych i bankowych. Z dużym prawdopodobieństwem przyjęto, że były to działania rosyjskie, albowiem wpisują się w to słowa z przemówienia Putina, który ostrzegł przed profanowaniem pomników wojennych. Agencja NATO Computer Information Systems Services Agency określiła to jako początek ery „wojny cybernetycznej”⁵.

³ Gates counters Putin's words on US power, „New York Times”, 12 lutego 2007.

⁴ A. Merkel, *Wolność...*, s. 354.

⁵ Russia accused of unleashing cyber war to disable Estonia, „Guardian”, 17 maja 2007.

Powyższe działania Rosji powtarzały się systematycznie przez kolejne lata, aż do ataku na Ukrainę. Można rzec, że Zachód to zlekceważył i nie słuchał wezwań i stanowisk niektórych państw, w tym Polski. Działania bardziej stanowcze pojawiły się, niestety, z opóźnieniem. Putin w międzyczasie powiedział prezydentowi Bushowi, że nie postrzega Ukrainy jako prawdziwego państwa narodowego. Na dodatek w przemówieniu do członków NATO prezydent Rosji wyznał, że przyszłe członkostwo Ukrainy i Gruzji w Pakcie postrzega jako bezpośrednie zagrożenie dla Rosji. Podkreślił również, że wielu mieszkańców Krymu to w rzeczywistości Rosjanie. Można było to odczytać jako sygnał, że Gruzja będzie pierwszym celem ataku. Tak też się stało, a wynikiem był pięciodniowy konflikt z Rosjanami w sierpniu 2008 r. W czasie działań wojennych Putin przyjechał na otwarcie olimpiady w Pekinie w 2008 r., by jednocześnie spotkać się z Bushem i innymi przywódcami. Działania wojsk rosyjskich okazały się dobrze przygotowane i pokazano przewagę nad armią gruzińską, a nawet nad sprzętem amerykańskim. Pokazano odholowane zbudowane w USA wozy opancerzone Humvees. W efekcie mamy zamrożony konflikt, który komplikuje przystąpienie Gruzji do NATO. Głównie chodzi o rejony w Gruzji, jak Osetia Południowa i Abchazja. Putin argumentował swoje decyzje tym, że USA i większość państw Zachodu uznało Kosowo za niepodległe 18 lutego 2008 r. W ten sposób mówił, że wymienione wyżej regiony Gruzji zasługują na podobną niepodległość. Od tego czasu stosunki z Rosją były coraz bardziej napięte i stawały się mniej przewidywalne. Dodatkowo przystąpienie kilku krajów (w 2024 r.) do Unii Europejskiej i powiększenie się liczby członków NATO spowodowało ostrzejszy kurs od europosłów z nowej generacji pokoleniowej. Starsi uczestnicy musieli się liczyć z nowymi, którzy nie byli tak łatwi w negocjacjach i ustępstwach.

Na spotkaniu w Bukareszcie liderzy Zachodu myśleli, że pozbędą się Putina, ale Merkel po spotkaniu z prezydentem Rosji na Syberii zorientowała się, że Putin powróci po przerwie na stanowisko prezydenta. Tak też się stało, kiedy Miedwiediew zakończył swoją prezydenturę, a Putin przestał być premierem Rosji. W wyniku dokonanego przetasowania liderzy Zachodu wiedzieli, że nie będzie zgody Rosji na członkostwo Ukrainy i Gruzji w NATO oraz porozumienia w sprawie obrony przeciwrakietowej. Nawet sugestia Merkel w kierunku Putina, aby rozmawiał z Bushem nie przyniosła pozytywnych efektów. Dodatkowo Niemcy i Francja stwierdziły, że państwa te nie są dostatecznie przygotowane do członkostwa. Ostatecznie mówiono, że „Rosja skutecznie spaliła kartę NATO dla Gruzji”.

Rok 2008 nie tylko w opinii Hoop Scheffera, którą wyraził w Royal United Services Institute, był bardzo trudny dla sojuszu NATO. Przyczyniły się do tego zarówno walki w Afganistanie, jak i wydarzenia w Europie. Zwłaszcza po wydarzeniach w Gruzji członkowie NATO byli bardzo zaniepokojeni, dodatkowo martwiono się o przyszłość krajów bałtyckich. Oprócz tego sytuacja gospodarcza się pogorszyła w wyniku upadku banku Lehman Brothers, a dodatkowe kłopoty pojawiły się, gdy okazało się, że bardzo poważne kłopoty bankowe ma Islandia. Po-

czątkowo rozmowy toczyły się z Moskwą w sprawie pomocy finansowej, ale ostatecznie ku pocieszeniu pozostałych członków NATO 12 października rozpoczęły się negocjacje pomiędzy Islandią a Międzynarodowym Funduszem Walutowym⁶.

Ewolucja stanowiska NATO za nowego przywódcy Andersa Rasmussena

W styczniu 2009 r. urząd prezydenta USA objął Barack Obama. Celem jego poczynań było zaangażowanie się w reset z Rosją, dlatego chciał podjąć dialog z ówczesnym prezydentem Miedwiediewem i odsunąć w ten sposób Putina od podejmowania kluczowych decyzji. Niedługo po inauguracji nowa administracja zaproponowała wycofanie się z rozmieszczenia obrony przeciwrakietowej w Europie Wschodniej, jeśli Rosja pomoże w powstrzymaniu Iranu w zakresie rozwoju broni dalekiego zasięgu. Wracając do kwestii obawy państw Europy Wschodniej i Środkowej wobec Rosji, należy podkreślić, że rosyjskie ćwiczenia ZAPAD w zachodniej części Rosji i na Białorusi pod koniec 2009 r. tylko w tym liderów owych państw utwierdziło⁷. Sojusz NATO zrehabilitował niewystarczającą odpowiedź według opinii niektórych członków Paktu, zwłaszcza tych z Europy Wschodniej, lecz sekretarz generalny odpowiedział, że nie chce niepotrzebnie podnosić temperatury w relacjach z Rosją.

W 2010 r. na przywódcę NATO wybrano byłego premiera Danii Andersa Rasmussena. Jego postawa była bardziej wystraszona i zdecydowana niż poprzednika. Sam określił się jako reformator i wyraził wolę, aby NATO było mocne i dbające o swój interes. Rasmussen zapowiedział „transformację” NATO i przebudowę całej struktury dowodzenia sojuszu, odchodząc od struktur zimnowojennych na rzecz większej elastyczności. Szef NATO popierał również „reset” z Kreml w erze Obamy i widział Rosję jako partnera. Z kolei Madeleine Albright została wybrana na lidera grupy 12 ekspertów, którzy udając się do Rosji, mieli przekonać Moskwę, że państwa NATO są bardziej skoncentrowane na walce z terrorystami. Zespół Albright opracował pierwszą nową koncepcję strategiczną od ponad dekady, a fakt odłożenia sprawy uczestnictwa Ukrainy w NATO złagodził napięcia, z kolei prezydent Francji Sarkozy nazwał Rosję przyjacielskim państwem⁸.

Widowym znakiem tej zmiany sytuacji było podpisanie nowego porozumienia o kontroli zbrojeń nuklearnych w kwietniu 2010 r. Rasmussen zasugerował przepracowanie traktatu o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie. Rosja zgodziła się pod warunkiem czytelnego na przyszłość planu umieszczenia ame-

⁶ *Wounded Iceland takes over top bank, seeks Russian loan*, Reuters, 7 października 2008.

⁷ *Obama offered a deal to Russia in secret letter*, „New York Times”, 3 stycznia 2009.

⁸ *Remarks of Madeleine Albright*, NATO website, 11 lutego 2010.

rykańskich rakiet w Europie. Obama w dyskrekcji zgodził się porzucić pomysł umieszczenia amerykańskich rakiet w Polsce i Czechach, a priorytetem był Afganistan oraz szkolenie sił irackich przez amerykańskie. W tym czasie również włoska policja szkoliła swoich irackich odpowiedników pod flagą NATO. Od sierpnia 2009 r. okręty wojenne NATO na Oceanie Indyjskim rozpoczęły również operację OCEAN SHIELD, która stała się siedmioletnią misją ochrony cywilnej żeglugi przed piratami z Somalii. Piraci stali się coraz śmielsi w atakach na statki handlowe, byli dobrze przygotowani technicznie i zaopatrzeni w broń. Działania państw NATO skupiły się na kontrolowaniu wód Unii Europejskiej, a do pewnego stopnia także Rosji, Chin i Iranu. Problem narastał i trzeba było temu zaradzić, albowiem pod koniec 2010 roku kryzys piractwa na Oceanie Indyjskim kosztował gospodarkę 7 miliardów dolarów rocznie i stanowił gotowy pretekst dla coraz bardziej ambitnych państw spoza Zachodu do rozmieszczenia okrętów wojennych na tym akwenie⁹.

Pomimo pewnych wysiłków na rzecz utrzymania silnych relacji, zaufanie między Zachodem a Rosją widocznie się osłabiło. W 2010 roku FBI dopatrzyło się działań szpiegowskich i w wyniku tego doszło do największej wymiany szpiegów po zimnej wojnie, w wyniku tego 10 zatrzymanych Rosjan zostało wymienionych na czterech podejrzanych zachodnich szpiegów w Rosji, w tym Siergieja Skripała, któremu zaoferowano amnestię w Wielkiej Brytanii. Pod wpływem tych wydarzeń kraje europejskie zaczęły poważnie obawiać się rosyjskich szpiegów, a Estonia – po wykryciu faktu, iż szef Agencji Bezpieczeństwa Narodowego i były funkcjonariusz policji o nazwisku Herman Simm przekazywał tajemnice rosyjskiemu agentowi – była zaniepokojona o własne bezpieczeństwo. Trzy kraje bałtyckie na skutek wojny w Gruzji oraz wydarzeń ze szpiegami postanowiły rozpocząć lobbing, aby NATO i Pentagon stworzyły wiarygodne plany obronne na wypadek ataku ze strony Rosji. W tym czasie tylko cztery samoloty stacjonujące w litewskiej bazie lotniczej Amari patrolowały przestrzeń powietrzną NATO. Dlatego w maju 2010 r. kilka państw Europy Wschodniej zawarło własne dwustronne porozumienia obronne z USA, niezależnie od sojuszu, obawiając się, że NATO nie ma wystarczających możliwości dzielenia się informacjami wywiadowczymi¹⁰.

Z kolei wydarzenia w Afganistanie i Pakistanie wywołały większe zainteresowanie na temat współpracy Rosji z NATO, ponieważ konwoje przez przełęcz Khyber (Chajberską) stały się niebezpieczne z uwagi na ataki talibów, co zwiększyło ryzyko pozbawienia sił NATO paliwa i wszystkiego innego, czego nie można było uzupełnić drogą powietrzną. W tej sytuacji, kiedy Rosja stała się pomocna, Miedwiediew zapowiedział, że weźmie udział w lizbońskim szczycie NATO w listopadzie 2010 r. W wyniku wspólnego zakresu interesów w Afganistanie Miedwie-

⁹ *Operation OCEAN SHIELDS, NATO Maritime Command website; NATO extends anti-piracy mission of Somalia, Reuters, 24 kwietnia 2009.*

¹⁰ *East Europe feels ignored by NATO, report says, „New York Times”, 16 maja 2010.*

diew i sekretarz generalny Rasmussen, stwierdzili że Rosja nie jest już zagrożeniem dla siebie nawzajem, a umowa o obronie raketowej stała się dowodem, że zimna wojna w końcu dobiegła końca, tak wówczas relacjonowała to Merkel, ale państwa bałtyckie pozostały sceptyczne.

Nie minęło jednak kilka tygodni od konferencji prasowej Rasmussena i Miedwiediewa, a w Tunezji wybuchła rewolucja jaśminowa, rozpoczęła się arabska wiosna. Napięcie na linii Wschód–Zachód znowu wzrosło, co zostało odczytane jako porażka wysiłków administracji Obamy. NATO nie chciało się angażować w kolejną po Afganistanie i Iraku wojnę. Dodatkowo doszło do wzmożonych pirackich ataków na statki handlowe, tankowce i frachtowce. Ponadto zaś niemiecki parlament już w styczniu 2011 r. opowiedział się za wycofaniem z końcem tego roku swoich wojsk z Afganistanu. Sytuacja podczas rewolucji w Egipcie i Tunezji stała się skomplikowana i mimo oporu, 24 lutego 2011 r. zebrała się Rada Północnoatlantycka, podczas gdy w Nowym Yorku sojusznicy z NATO rozpowszechnili rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ, w której skierowano wobec Libii zarzuty do Międzynarodowego Trybunału Karnego. Zaskoczeniem może być to, że Francja i Wielka Brytania były najbardziej związane z libijskim przywódcą, a teraz opowiadały się za interwencją. Zaś rząd włoski ogłosił zawieszenie umowy z Libią z 2008 r., w której rząd Trypolisu zgodził się ograniczyć migrację ludności przez Morze Śródziemne¹¹. W Londynie na otwartym dla publiczności spotkaniu domagano się natychmiastowej interwencji brytyjskiej, mówcy podkreślali potrzebę stworzenia stabilnego, demokratycznego kraju, który wydobywa ropę w sercu Bliskiego Wschodu. Administracja Obamy niechętnie angażowała się w działania, chcąc uzyskać poparcie od innych sojuszników dla legalnych działań. Sojusznicy nie byli jednak bardziej zjednoczeni niż w kwestii Iraku. Kaddafi został zmuszony do ucieczki, a następnie zamordowany. Według wywiadu zachodniego Miedwiediew miał powiedzieć, iż my jesteśmy następni.

W 2012 roku Putin powrócił na stanowisko prezydenta Rosji, a Miedwiediew został ponownie premierem. Putin zdawał sobie sprawę, że podobna do Libii sytuacja może się wydarzyć w Rosji, dlatego aparat represji został rozbudowany do granic możliwości, a wszelkie przejawy nieposłuszeństwa zduszano w zarodku. Rosja poparła też reżim Baszara Al-Assada, który dopiero niedawno upadł w wyniku powszechnego w Syrii buntu i siłowego przejęcia władzy. Administracja Obamy nie miała zamiaru angażować się w konflikt w Syrii, liczone na to, że nowy rząd będzie mógł funkcjonować bez wspierania się siłami zewnętrznymi. Putin dostarczał jednak reżimowi Assada dużo broni, wolniej czynił to Zachód, ale mimo woli zaangażował się jakby w nową zimną wojnę. Ze względu na różne okoliczności w czerwcu 2011 r. Obama ustalił, że 31 grudnia 2014 r. będzie ostatnim dniem operacji bojowej w Afganistanie. Podczas spotkania w Chicago w maju 2012 r. przywódcy NATO zgodzili się w kwestii dotrzymania tego ter-

¹¹ *Following US sanctions, UN Security Council to meet on Libya*, „New York Times”, 26 lutego 2011.

minu. Ustalono, że wewnętrzne siły bezpieczeństwa miały przejąć kontrolę nad porządkiem w państwie. Nadal jednak nowa misja NATO polegała na kontynuowaniu szkolenia wojsk afgańskich, aż do momentu całkowitego wycofania się USA w 2021 r. Przy tym żołnierze NATO doświadczyli przemocy ze strony afgańskich żołnierzy i policji. Siły zaś prozachodnie w Afganistanie wyraziły obawy, że mogą zostać porzucone, podczas gdy talibowie przeprowadzali coraz bardziej spektakularne ataki¹².

Z kolei NATO zmniejszyło wydatki na obronę do tego stopnia, że zrezygnowano ze swojego niezależnego odstraszania nuklearnego. W tym czasie niewielu w NATO postrzegało Rosję jako poważne zagrożenie. Francja budowała dla rosyjskiej marynarki wojennej dwa okręty wojenne przenoszące śmigłowce, a Niemcy i państwa Europy Wschodniej nadal zwiększały swoją zależność od rosyjskiego gazu. W lutym 2012 r. Putin ogłosił wzrost rosyjskich wydatków wojskowych o 700 miliardów dolarów, co było częścią wysiłku w kierunku zmodernizowania armii. Decyzja prezydenta Rosji wywołała zastanowienie w kilku stolicach Europy. Pytano samych siebie i innych sojuszników, czemu mają służyć te zbrojenia? Nie wysłuchano wówczas też dostatecznie przywódców z krajów Europy Wschodniej i Środkowej, sugerujących, że Rosja może być ponownie zagrożeniem. W odpowiedzi często słyszeli oni, że przykre doświadczenia z Rosjanami wcześniej nie znaczą, że tak musi teraz być ponownie¹³.

O ile informacje z Syrii i Afganistanu nie były zbyt dobre, to z obszaru Oceanu Indyjskiego sytuacja związana ze wspomnianymi napadami pirackimi na statki handlowe poprawiła się – nastąpił drastyczny spadek liczby udanych ataków piratów na większe statki. Do tego przyczyniły się m.in. siły prywatnych uzbrojonych służb ochrony statków handlowych.

Na skutek powyższych działań Rosji na początku 2013 r. administracja Obamy miała nadzieję również na osiągnięcie trwałego resetu w stosunkach z Rosją, który zapewniłby trwałą współpracę. W marcu Stany Zjednoczone anulowały kilka części tarczy przeciwrakietowej, które wysłano do Azji, aby chronić ją przed Koreą Północną. Administracja Obamy twierdziła, że może to być punktem zwrotnym w nawiązaniu pozytywnych relacji. Ale Putin myślał i robił co innego. W czerwcu Edward Snowden uciekł ze Stanów Zjednoczonych do Moskwy przez Hong Kong. Jako były pracownik amerykańskiej Agencji Bezpieczeństwa Narodowego ujawnił Kremlowi dużą ilość tajnych dokumentów USA. W nich były zawarte treści dotyczące podsłuchów na całym świecie realizowanych przez władze w Waszyngtonie¹⁴.

W wyniku tych okoliczności prezydent Stanów Zjednoczonych nie zaangażował się w spotkanie z Putinem w ramach szczytu G20 w Petersburgu. Biorąc pod

¹² *Resolute Support Mission in Afghanistan*, NATO website, 30 maja 2022; Afghanistan: „green-on-blue” killings explained, Newsweek, 27 sierpnia 2012.

¹³ *NATO stages exercise as rearming Russia worries some allies*, Reuters, 1 listopada 2013.

¹⁴ *Edward Snowden leaves Hong Kong for Moscow*, „Guardian”, 23 czerwca 2013.

uwagę początkowe nadzieje prezydentury Obamy, była to znacząca decyzja w kontekście tego, że chciał doprowadzić do resetu relacji z Moskwą. Tym bardziej, że wysocy rangą urzędnicy amerykańscy poczuili, że Putin nie angażował się już na poważnie w ułożenie poprawnych relacji z Zachodem. A sprawa z Snowdenem była oczywiście dodatkowym czynnikiem i rozczarowaniem. W ciągu zaledwie kilku tygodni wybuchł nowy kryzys dotyczący ataków chemicznych na ludność cywilną w Syrii. Wywiad z USA oszacował, że zginęło ponad 1400 osób, w tym 400 dzieci. Władze Syrii i Rosji twierdziły, że atak był przeprowadzony przez opozycję. To jednak było wysoce nieprawdopodobne¹⁵. Rosja i Chiny zagroziły, że zablokują każdą rezolucję Rady Bezpieczeństwa. Wtedy USA i kluczowi sojusznicy, w tym Francja i Wielka Brytania, oświadczyły, że uderzą bez zgody ONZ. Rasmussen opisał ataki na ludność jako „niewybaczalne i nie do przyjęcia”¹⁶.

Następnie, również niespodziewanie, sekretarz stanu John Kerry i minister ławrow uzgodnili, że władze Syrii udostępnią inspektorom dostęp do broni chemicznej. W wyniku tego akcja militarna została opóźniona, a następnie członkowie NATO zastanawiali się, czy mają do czynienia znów z ociepleniem stosunków pomiędzy USA a Rosją. W tym klimacie niepokojące były rosyjskie ćwiczenia wojskowe ZAPAD, które według oświadczenia Kremla zaangażowały tylko 10 000 wojskowych, ale rzeczywistość było ich 7 razy więcej (według wywiadu zachodniego). To było niepokojące, że Moskwa kłamie. NATO też przeprowadziło swoje ćwiczenia STEADFAST JAZZ, w których transparentnie uczestniczyło 6 tys. żołnierzy. Ćwiczenia te miały na celu sprawdzenie zdolności sił reagowania na kryzys w dowolnym miejscu na świecie.

W 2009 r. zainicjowano *EU's Eastern Partnership* – Partnerstwo Wschodnie, które miało na celu zbudowanie głębszych więzi z sześcioma byłymi państwami radzieckimi: Białorusią, Azerbejdżanem, Armenią, Mołdawią, Gruzją i Ukrainą. Mołdawia, Armenia i Ukraina zgodziły się podpisać wiele umów z liderami UE na konferencji w Wilnie w listopadzie 2013 r. Te działania nie były wymierzone w nikogo, natomiast Rosja mogła stanowić zagrożenie i to miało stanowić zabezpieczenie przed potencjalnym wrogiem. Poszczególne państwa obawiały się Rosji oraz działań związanych z możliwością wymuszania zmiany granic. Prezydent Estonii Toomas Hendrik Ilves, powiedział, że wszystko, co się wydarzyło od 1989 r., opierało się na podstawowym założeniu, że granic nie zmienia się, a to już nie było aktualne. Przywódcy polityczni muszą uznać, że stare zasady już nie obowiązują. Obecna sytuacja wojenno-polityczna jest ewidentnym potwierdzeniem tych słów. Mówi się bowiem, że założenia Putina, a zwłaszcza jego list do prezydenta Stanów Zjednoczonych, świadczą o roszczeniach i dążeniach do zmiany układu sił i do zmuszenia kilku krajów, aby porzuciły one aspiracje członkowskie

¹⁵ *Government assessment of the Syrian government's use of chemical weapons on August 21, 2013*, White House website, 30 sierpnia 2013.

¹⁶ *Monthly press conference by the NATO secretary general*, NATO website, 2 września 2013.

w NATO, oraz do zmiany obecnych granic na Ukrainie wschodniej. Pierwotnie Ukraina zmierzała do członkostwa w Unii Europejskiej, ale gdy doszło do zmiany zdania Janukowycza w tej sprawie, doszło do eskalacji protestów politycznych, tj. pomarańczowej rewolucji. W 2014 roku z kolei państwa zachodnie były skłonne zrezygnować z pomocy na rzecz przynależności Ukrainy do UE, aby nie drażnić Moskwy. Dla Ukraińców było to dramatyczne, albowiem oznaczało powrót do zależności od Rosji na długie lata. W wyniku tego proeuropejscy demokraci zebrali się w centrum Kijowa i rozpoczął się Euromajdan.

Pierwsza kadencja Trumpa a NATO

Gdy zaczęła się pierwsza kadencja Trumpa w Białym Domu, nie było wiadomo do końca, jakie będą decyzje w sprawie NATO. W sierpniu 2015 r. Trump powiedział, że nie obchodzi go, czy Ukraina kiedykolwiek uzyska członkostwo w NATO. A relacje z Rosją zostały zniszczone przez Obamę. W kwaterze głównej NATO i w wielu stolicach sojuszu porażkę Trumpa w wyborach prezydenckich w listopadzie 2020 przyjęto z zadowoleniem. Wielu doradców, w tym John Bolton, wiedziało, że USA mogą opuścić NATO za kadencji Trumpa. Tak się jednak nie stało, jednak realna groźba wycofania amerykańskich sił militarnych z niektórych regionów świata istnieje. Obecnie trwa druga kadencja Trumpa. W styczniu 2025 r. objął urząd po prezydencie Joe Bidenie, który zrezygnował w trakcie kampanii wyborczej o staranie się na drugą kadencję, a Kamala Harris, która go zastąpiła, nie wygrała ostatecznie wyborów. Prezydent Biden robił wszystko, aby umocnić NATO i zjednoczyć sojuszników jeszcze bardziej, co odegrało dużą rolę za jego kadencji zwłaszcza w obronie Ukrainy przed Rosją.

Podsumowanie

Interesy strategiczne NATO w XXI wieku, a zwłaszcza od konferencji w Monachium w 2007 r. bardzo się zmieniły. Stanowisko Rosji uległo zmianie i zaostrzeniu przez prezydenta Rosji Putina, który wyartykułował brak zgody na rozszerzanie się sojuszu NATO. W artykule na początku omówiono koncepcje strategiczne NATO oraz powstanie NATO. Nakreślono nowe zadania, jakie stanęły przed NATO w XXI wieku oraz zarysowano najważniejsze momenty w ewolucji stanowiskach przywódców NATO (w tym kluczowe podejście Andersa Rasmussena), a także prezydentów Stanów Zjednoczonych Baracka Obamy oraz z pierwszej kadencji Donalda Trumpa.

Bibliografia

Monografie

Merkel A., *Wolność*, Znak Horyzont, Kraków 2024.

Pietraś M., *Środowisko (nie)bezpieczeństwa Sojuszu Północnoatlantyckiego*, [w:] *Sojusz Północnoatlantycki w środowisku niepewności i zmiany*, red. W. Paruch, M. Pietraś, B. Surmacz, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2020.

Artykuły

Afghanistan: „green-on-blue” killings explained, „Newsweek”, 27 sierpnia 2012.
East Europe feels ignored by NATO, report says, „New York Times”, 16 maja 2010.

Edward Snowden leaves Hong Kong for Moscow, „Guardian”, 23 czerwca 2013.
Following US sanctions, UN Security Council to meet on Libya, „New York Times”, 26 lutego 2011.

Gates counters Putin’s words on US power, „New York Times”, 12 lutego 2007.
Government assessment of the Syrian government’s use of chemical weapons on August 21, 2013, White House website, 30 sierpnia 2013.

Monthly press conference by the NATO secretary general, NATO website, 2 września 2013.

NATO stages exercise as rearming Russia worries some allies, Reuters, 1 listopada 2013.

Obama offered a deal to Russia in secret letter, „New York Times”, 3 stycznia 2009.

Operation OCEAN SHIELDS, NATO Maritime Command website; *NATO extends anti-piracy mission of Somalia*, Reuters, 24 kwietnia 2009.

Russia accused of unleashing cyber war to disable Estonia, „Guardian”, 17 maja 2007.

Remarks of Madeleine Albright, NATO website, 11 lutego 2010.

Resolute Support Mission in Afghanistan, NATO website, 30 May 2022.

Wounded Iceland takes over top bank, seeks Russian loan, Reuters, 7 października 2008.

NATO’s tasks and evolution in 2007–2020

Summary

This article examines NATO’s mission and evolution from 2007 to 2020. The article explores each year to highlight the most important developments concerning NATO in the context of contemporary events. The article begins by defining and defining NATO and its position. It then moves on to events at the end of the 20th century, and finally to the core of the article, the events that

occurred between 2007 and 2020. Putin's powerful speech in Munich took place in 2007. Relations between NATO and Russia were changing, with Kremlin leaders evading many issues and failing to reveal the truth and true intentions. This was clearly demonstrated by events and Moscow's decisions following specific incidents and verbal or military actions. Key for Russia were the actions taken in the former Soviet republics, and, of course, in Ukraine. It is also worth noting the actions of US presidents; their positions were not always consistent, particularly with President Donald Trump's stance. This article prepares the reader to analyze and draw conclusions regarding President Trump's current term.

Keywords: NATO, evolution, tasks, strategy, United States, Russia.